

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ.Π.ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Ε'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 24 του Θεοεστή 1907 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 283

Μη ζητᾷς σὶά λατινικά πῶς θὰ μιλήσεις
καλὰ γερμανικά. Ρῶτα τὴ μάνα σὶό σίτι,
τὰ παιδιὰ σὶόὺς δρόμους, τὸν ἀπλοῖκὸ ἄθροπο
σὶό παζάρι. Κοίταξέ τους σὶό σὶόμα πῶς μι-
λοῦν κ' ἔτσι γράφε.

ΛΟΥΘΗΡΟΣ

Ὁ καλὸς γραφιάς λέει καινούρια πράματα
μὲ συνηθισμένες λέξεις.

SCHOPENHAUER

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΙΣ. Ἡ «Ἀρρωστη Δούλα» (συνέχεια).
ΕΙΣΑΙΟΣ ΓΙΑΝΙΔΗΣ. Τὸ Σχολεῖο (τέλος).
Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ. Γλωσσολογικά — Χρῆστος.
ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ. Πέντε μέρες στὴν Πόλη (συνέ-
χεια).
Θ. ΚΑΗΡΟΝΟΜΟΣ. Ὁ Χουρλὸγιογράφος καὶ ὁ
Χουρὸδότης.
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Ρήγας Γκρόφης, Σπύρος Βατόλακας.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΠΕΝΤΕ ΜΕΡΕΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ

(Σκόρπια σημειώματα)*

Β'.

Ἐνα πρωὶ χᾶθηκα σὶά στενορύμια τῆς Στα-
μπούλ. Λαχταροῦσα νὰ ζήσω λίγες ὥρες σὶό παλαιὸ
Βυζάντιο καὶ νὰ νιώσω τὸν Καταχτητὴ. Στὸ Πέρκ
καὶ σὶό Σισλί θαρροῦσα πῶς βρίσκουμαι σ' Εὐρωπαϊ-
κὴ μεγαλοπόλη καὶ σὶό Γαλατᾶ ἀνάσαινα ὀλοῦθε
Ρωμισσὺν. Ραγιάς πῶς εἶμαι μόνο στὴ Σταμποῦλ
τόνωσα.

Πῶς τόνωσα, δὲ ζήτησα νὰν τὸ ξεδιαλίσω. Τᾶ-
φισα ἀξεδιάλιτο μέσα μου. Δὲν ξέρω ἂν μὲ κάμανε
νὰν τὸ νιώσω οἱ θύμησης τῆς περασμένης ζωῆς πού
σημάδια τῆς σὲ κάθε βῆμα μου ξεχώριζα ἢ οἱ πο-
λύχρωμες ζουγραφίες τῆς συγκαρινῆς ζωῆς πού γρη-
γοδιαβαίνανε μπροστά μου. Δὲν ξέρω ἂν τὸ συναι-
σθημα αὐτὸ τῆς σκλαβιάς τὸ χρωστώ σὶά μάτι-
μου ἢ στὴν ἱστορία. Ξέρω μοναχὰ πῶς τὴ σκλαβιά
τὴν αἰστάνθηκα βαθιά, τὴν ἔζησα γιὰ λίγες ὥρες,
ἔζησα γιὰ λίγες ὥρες μέσα σὶόὺς τάφους τῆς φυλῆς
μου καὶ ζώντας ἀνάμεσα σὶόὺς μαύρους αὐτοὺς τά-
φους ἔλπισα κ' ἔπλασα τὴν Ἀνάσταση.

Δίκιο ἔχει ὁ Νίτσε. Ὅπου τάφοι, ἐκεῖ κι ἀνά-
σταση. Καὶ στὴ Σταμποῦλ ὑπάρχουν παραπολλοὶ
τάφοι γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ Ρωμιῦ.

Ὅταν, ἄλλη μέρα, φίλοι ἀγαπημένοι μὲ φέρανε
σὶόν Ἰππόδρομο καὶ μοῦ δειξανε διάφορα λείψανα
τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, ἡ ψυχὴ μου ἔμεινε ὀλω-
σδιόλου ἀσυγκίνητη. Τίποτα καινούριο δὲν εἶχα νὰ
δῶ. Τὸ Βυζάντιο τὸ εἶδα πρὶν ἀντικρύσω τὰ ρεμπια-

σμένα τειχιά του καὶ τὴ μαρτυρικὰ ψυχὴ τοῦ Πα-
λαιολόγου τὴ διαιστάνθηκα χωρὶς νὰ μοῦ δειξουν τὸ
μέρος πού ἔπεσε ὁ ἡρωϊκὸς ἱθνομάρτυρας. Γυρίζοντας
τὰ στενορύμια τῆς Σταμποῦλ μοναχὸς μου, ὁσμιζό-
μουνα γύρω μου τὴ Βυζαντινὴ σαπίλα κ' ἔβλεπα
τὸν τελευταῖο Παλαιολόγο νὰ ξεπροβάλλει ἀπὸ κάθε
γωνιά, μὲ σπαθὶ σπασμένο καὶ μὲ τσακισμένα γόνα-
τα, νὰ διαφεντίζει τὴν τουρκοπατημένη χώρα του.

Ἀνέβηκα ἄπειρες φορές στὴν Ἀκρόπολη, περ-
πάτασα σὶόν κάμπο τοῦ Μαρχθῶνα, λούστηκα στῆς
Σαλαμίνας τὰ νερά, μὰ τὸ χαλασμό, πού λείει ὁ
Ποιητὴς, τὸν ἐνώμισα σὶά σπλάχνα μου μόνο στὴ
Σταμποῦλ. Ἐκεῖ γνώρισα τοὺς ἀληθινούς προγόνους
μου κι ὅταν ὁ κοιλαρὸς ὁ Χόντζας μὲ σταμάτησε
στὴ μεγάλη θύρα τῆς Ἀγίας Σοφίης, μپοδίζοντάς
μου τὸ ἔμπκ, μὲ τὸ φοβερὸ Γιασάκ, εἶδα ὀλοζώντα-
νο τὸν Καταχτητὴ κ' ἔσκυψα τὸ κεφάλι μου κά-
του ἀπὸ τὸ ξεγυμνωμένο σπαθὶ του.

*

Τὴ δευτέρη φορὰ πού δοκίμασα νὰ μπῶ στὴν
Ἀγία Σοφίᾶ, τὸ φοβερὸ Γιασάκ ξαφνίστηκε μπρο-
στά σὲ μιά διαταγὴ τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Ἀστυνο-
μίας. Τὸ ἱερὸ τέμενος, πού Σουλτανικὸς ἱραδὴς τε-
λευταῖα τὸ κρατοῦσε κλειστὸ σὲ ὅλους τοὺς ἄπι-
στους, ἀνοίχτηκε στὴ διαλεχτὴ συντροφιά μου καὶ
μπόρεσα κ' ἐγὼ ὁ ταπεινὸς νὰ κάμω, πίσω ἀπὸ μιά
κλώνα του, τὸ σταυρὸ μου, ὅχι σὰ χριστιανὸς, μὰ
σὰν Ἕλληνας, μέσα σὶόν Παρθενῶνα τῆς φυλῆς μου.

Εἶδα τὴν Ἀγία Σοφίᾶ καὶ σὲ στιγμὴ καλὴ, πού
Μουσουλμάνοι, σκόρπιοι δῶ καὶ κεῖ, προσευκόντου-
σαν. Ἀδειχ ἡ Ἀγία Σοφίᾶ δὲ θὰ χτυποῦσε τόσο
δυνατὰ τὴν ψυχὴ μου. Θὰ τὴν ἐπαίρνα γιὰ τάφο
καὶ οἱ τάφοι ποτὶ δὲ μὲ συγκίνησαν. Ἦθελα νὰν
τὴ δῶ ζωντανὴ τὴν Ἀγία Σοφίᾶ καὶ τὴν εἶδα.

Τοῦ κάκου οἱ συντρόφοι μοῦ ξηγοῦσαν τὴν ἐξο-
χη ἀρχιτεκτονικὴ τῆς καὶ μὲ σπρώχνανε νὰ θαυμάσω
τὸ μεγαλεῖο τῆς. Δὲν ἄκουγα. Ἐβλεπα. Κι οὔτε
ἔβλεπα. Αἰστανόμουνα. Κι ἀρμάτωνα τὴν ψυχὴ μου
μὲ ὅσο μπορούσα περισσότερες ἐντύψεις γιὰ νὰ ζῶ νὰ
ξοδιαζῶ ἀπὸ δαῦτες ἀλογάριαστα στὴν ἀποδέλοιπη
ζωὴ μου.

Στὴ συντροφιά μου εἴταν κι ὁ Ἰδας. Εὐτύχη-
μα ἀναπάντεχο γιὰ μένα νὰ πρωτοδῶ τὴν Ἀγία
Σοφίᾶ μὲ τὸ διαλεχτὸ αὐτὸ πατριώτη μου πού μὰς
ἔφερε, μὲ τὸ γεναῖο βιβλίό του, τὴν ψυχὴ μας στὴ
Μακεδονία. Ὅσο αἰστανόμουνα τὴν Ἀγία Σοφίᾶ,
ἄλλο τόσο καὶ τὴ συντροφιά του, κ' ἔχοντας τέτιο
διαλεχτὸ σύντροφο πλάϊ μου πίστεψα, κάτου ἀπὸ τοὺς
Βυζαντινοὺς θόλους, σὶό γλήγορο ξαναγεννημὸ τῆς
φυλῆς μου καὶ στὴ Νίκη τὴ χιλιόποθητη.

*

Ἐπρεπε νὰ πάψουμε γιὰ κάμποσο καιρὸ νὰ βλέ-

πομε τὸν Παρθενῶνα καὶ νὰ θρονιάσουμε στὴν ψυχὴ
μας τὴν Ἀγία Σοφίᾶ. Ἀ μὰς χρειάζεται Παρθε-
νῶνας γιὰ νὰ ζήσουμε, νὰ ὁ Παρθενῶνας μας. Ὁ
πρῶτος μὰς ψηλώνει τὴν ψυχὴ πρὸς τὴν αἰώνια Τέ-
χνη, μὰ ὁ δεύτερος μὰς κεντρίζει πρὸς τὴ ζωὴ. Καὶ
ἴσια ἴσια δυνατὸ κι ἀδιάκοπὸ κέντρισμα μὰς χρειά-
ζεται σήμερ.

Κατεβαίνοντας ἀπὸ τὴν Ἀγία Σοφίᾶ σταμά-
τησα σὶό γιοφύρι τοῦ Γαλατᾶ καὶ κοίταξα ζερβά,
κατὰ τὸ Φανάρι. Ἦλθα σὶό λόφο καμαρώνει ἡ
«Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή» καὶ σιμά τῆς χαμο-
σέρνεται τὸ Πατριαρχεῖο Ἀντὶ χαριετισμῶ, ἔστει-
λα πρὸς τὸ Φανάρι τὸ στίχο τοῦ Παλαμά,

Τὴν Πολιτεία δὺὸ λήμεις τὴ ρημάζουμε,
ἡ λήσσα τοῦ Καλόγερου,
τοῦ δάσκαλου ἡ μαρία.

Γιατὶ τὰ δὺὸ αὐτὰ μεγαλόσπιτα νᾶντιστέκουν-
ται μὲ τόση λύσσα σὶόν ξαναγεννημὸ τῆς φυλῆς μας;
Γιατὶ ἡ ἐκκλησιὰ καὶ τὸ σχολεῖο νὰ μὴ βλέπουν πῶς
χάσαμε τὴν Πόλη, πῶς χάνουμε καὶ τὴν Ἀθήνα
αὔριο μεθαύριο, ὅσο δουλεύουμε σὶό Βούργαρο Σκο-
λαστικισμό; Ἀπὸ τὸ Φανάρι ἔπρεπε νὰ χυθεῖ τὸ
πῶς τοῦ ξαναγεννημοῦ, μὰ ἀλλοίμονο, τὸ Φανάρι
φορῶε σὲ πηχτὸ σκοτάδι. Τὸ καλπάζει τοῦ λογιώ-
τατου καὶ τὸ ράσο τοῦ καλόγερου δὲ νιώσανε ἀκό-
μα τὸ μεγάλο τὸν κίντυνο κι οὔτε ὑπάρχει ἡ πα-
ραμικρὴ ἐλπίδα νὰν τονὲ νιώσουν. Καὶ κοιμοῦνται
σφιχταγκαλιασμένα καὶ μακάρια.

*

Οἱ Ροῦσοι, ἄκουσα, μεταμορφώνουν ἀξιωματι-
κοὺς σὲ καλογέρους καὶ τοὺς στέλνουν σὶό Ἀγιονό-
ρος. Ἐτσι κάθε μοναστήρι ρούσικο πού χτίζεται κεῖ
ψελά εἶναι κ' ἓνα ρούσικο κάστρο.

Ἀνάλογα χρειάζονταν νὰ δουλέψουμε καὶ μεις
σὶό Φανάρι καὶ νὰν τὸ κάνουμε κάστρο μας. Καὶ
μάλιστα διπλωματικὸ κάστρο. Ἐπρεπε νὰ βρεθοῦν
οἱ ἄξιοι διπλωμάτες πού νὰ ντυθοῦν τὸ ράσο καὶ νὰ
θρονιαστοῦνε σὶό Φανάρι, ἢ ἔπρεπε οἱ καλογέροι πού
ραχατεύονε σ' αὐτὸ, νὰ χρονε σπουδάσει περισσότερο
πολιτικὴς ἐπιστῆμης καὶ λιγώτερο θεολογία. Ἐπρε-
πε νᾶνκι περισσότερο διπλωμάτες καὶ λιγώτερο πα-
πάδες. Κ' ἔπρεπε ἡ θρησκεία σὶό Φανάρι νὰ χρη-
σιμεύει γιὰ μέσο κι ὄχι γιὰ σκοπὸς.

Ἄν ἔβλεπα τὸν Παναγιώτατο ἔτσι θὰν τοῦ μι-
λοῦσα. Μ' ἀφοῦ ἡ θέση μου δὲν εἶναι τόσο ἐπίσημη
ὥστε νὰ μοῦ δίνει τὴν ἄδεια νὰ μιλῶ λεύτερα
μπροστά σ' ἓνα Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη, δὲν ἀνέ-
βηκα σὶό Φανάρι ἀλλὰ μπῆκα σ' ἓνα βαποράκι καὶ
τράβηξα κατὰ τὸ Βόσπορο. Ὑστερ' ἀπὸ τόσο δυνα-
τὲς συγκίνησεις, εἶχε ἀνάγκη ἡ ψυχὴ μου ἀπὸ κά-
πιο ξεκούρασμα. Καὶ τὸ βρῆκα στὴν ὀλοπράσινη ζου-
γραφίᾶ τοῦ Βοσπόρου.

*

*Ἡ ἀρχὴ τοῦ σὶό περασμένο φύλλο.

Τὸ βαποράκι μας γοργοταξιδεύει πάνω από ὦρα στή μέση τῆς ὁλοπράσινης ζουγκφιάς. Δεξιά μας ἡ Ἀσία, ἀριστερά μας ἡ Εὐρώπη· βουτηγμένες στὸ πρᾶσινο κ' οἱ δύο καὶ σὰ διαμαντόπετρες τὰ παλάτια καὶ τὰ σπίτια, πλούσια καὶ περίμορφα δῶ, ταπεινά καὶ φτωχικά ἐκεῖ, ἄλλου πυκνοχτισμένα κι ἄλλου ἀριοχτισμένα καὶ κάπου κάπου καὶ σὲ περήφανη μοναξιά ὑψωμένα—διχμαντόπετρες ὅλα πού ὁμορφάζουν περισσότερο τὸν πεντάμορφο Βόσπορο καὶ σὲ κάνουνε νὰ πιστεῖς πὼς ὄνειρεύσαι· ταξιδεύοντας ἢ ταξιδεύεις σὲ ὄνειροκαμωτές καὶ ἡστικοκατοίκητες χώρες.

Ἔτσι λέγεται τοῦτο τὸ μέρος, ἔτσι κείνο. Μὰ τί μὲ νιάζει; Ὄνόματα δὲ θὰ θυμηθῶ, δὲ μοῦ χρειάζονται. Εἰκόνας βλέπω κι ἀνασπῶ ὁμορφιά. Νὰ τί παίρνω ἀπὸ τὸ Βόσπορο καὶ τί πάντα θὰ θυμάμαι.

Θὰ θυμάμαι καὶ τὴ σημάια μας. Τὴν καμάρωσα στὴν πρύμη μιανῆς ἀτμοβαρυούλας πού γοργόκιζε τὰ Βοσποριανὰ νερά.

— Εἶναι ὁ πρέσβης μας μέσα! κάποιος εἶπε.

Ἡ καρδιά μου ἀναφτερούγιασε καὶ πίστεψα γιὰ μιὰ στιγμή τὸ Βόσπορο δικό μας. Στὰ ὄνειρα κανεὶς εὐκολὰ παίρνει κείνο πού τᾶρέσει.

Ἀπὸ τὰ Θεραπιά—ἔτσι, θαρρῶ, λεγότανε τὸ μέρος πού ἀράξαμε—εἶδα τὰ Καθκικα καὶ τὸ ἀνοιγμα πρὸς τὴ Μαύρη Θάλασσα. Ὁ οὐρανὸς εἶτανε συνεφικασμένος, φιλόδρεχε, καὶ ἡ θάλασσα μαύρη μού φάνηκε. Μοῦπανε πὼς τὰ νερά της εἶναι πράσινα. ἴσως ἄλλοτε, πού ἐλπίζαμε ἀπὸ καὶ νὰ κατεβεῖ ὁ λυτρωτὴς τοῦ Γένους μας. Τώρα γιὰ μᾶς τοὺς Ρωμίους δὲν μπορεῖ παρὰ μαῦρα νᾶναι τὰ νερά της, ἀφοῦ περιβρέχουμε Βουργάρικα καὶ Ρουμάνικα ἀκρογιαλίες κι ἀφοῦ ἀπὸ καὶ θὰ κατεβεῖ μιὰ μέρα ὁ Σλαῦος πού θὰ κοιτάζει νὰ καταπιεῖ τὴ φυλή μας.

*

Στὰ Θεραπιά μού δείξανε καὶ τὸ Ροβέρτειο Σκολεῖο. Ὁμορφο καὶ μεγαλόπρεπο χτίριο, χτισμένο σὲ φήλωμα καὶ περιτριγυρισμένο ἀπὸ πεῦκα. Τὸ εἶδα στὰ Θεραπιά, μὰ τὸ γνώρισα στὸ βυρσοῦ μου, γυρίζοντας στὴν Ἑλλάδα, γιατί ὅλ' ἡ πρώτη θέση εἶτανε πιασμένη ἀπὸ μαθητὰδες του, Ρωμιόπουλα ὅλα, ἀπὸ τὴν Κεφαλονιά, τὸ Θιάκι, τὴν Πάτρα κι ἀπὸ ἄλλες πολιτείες. Εἶταν καὶ δύο τρία Τουρκάκια, μὰ τᾶψίσαμε στὰ Δαρδανέλλια. Κ' ἔτσι σ' ὅλο τὸ ταξίδι μας εἶχαμε συντροφιά τοὺς Ρωμίους «Ροβέρτηδες», καθὼς τοὺς βόρτισε ὁ καμαρότος.

ΨΥΧΑΡΗΣ

Η ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ

Μὰ ἴσως ἀκόμη πιὸ ἐλπεινὸ νὰ θεωρῶ ἔτσι, στὴν τραπέζαρία της τὴν ἀγαπημένη, ὅπου καθότανε σὲ μιὰ γωνιά καὶ προσπαθοῦσε κατὶ νὰ τσιμπήσῃ, ἐναντιωμένους, ξένους τὸν ἔκανε πρὸς τὸν ἄλλον, ἀκοίταχτους καὶ βουβούς, τὸ λατρεμένο τὸν ἀφέντη καὶ τὸ κανακάρικο τὸ παιδί της. Τέτοια ἡ ζωὴ. Κάποτε, ὅπως κι ἂν τὰ βολέψῃς τὰ πράματα, γυρίζουνε σὲ κακό. Πολεμοῦσε ὁ Ἀντρέας νὰ λαλῇ δυνατὰ, νὰ ῥητορέβῃ, σὰν καὶ πρῶτα, πότε μὲ τὴ Μοιρίτα, πότε μὲ τὴν Ἄννα, πότε νὰ χωρατέψῃ καὶ τὴν Κατινούλα. Δὲν τὸ πετύχαινε πάντα ἢ ὅσο κι ἂν τὸ πετύχαινε, ἡ λύπη συχνά, μ' ὅλα τὰ λόγια καὶ μ' ὅλα τὰ γέλια, σταλιές σταλιές γεμίζει τὴν καρδιά μας. Μὰ στὸν ἀθρώπινο τὸν ὀργανισμό

*] Ἡ ἀρχὴ του στὸ 228 φύλλο.

Τὸ βράδι στὸ τραπέζι οἱ Ροβέρτηδες μᾶς μιλήσανε μὲ ἀγάπη καὶ μὲ περηφάνια γιὰ τὸ σκολεῖό τους. Σπουδάζουνε στὸ Ἀμερικάνικο αὐτὸ σκολεῖο Εὐρωπαῖοι, Τούρκοι, Ἀρμένηδες, Ὀδριαῖοι. Σπουδάζουνε καὶ Βουργάροι. Οἱ δικοὶ μας καμιά ἐννενηνταριά. Οἱ Βουργάροι, σαράντα πέντε κάτου ἔχουνε Σύλλογο οἱ δικοὶ μας καὶ μαζώνουνε καὶ κάμποσες λίρες πού τις στέλνουν κάθε χρόνο στὸν Ἑθνικὸ Στόλο. Ἔχουν κ' οἱ Βουργάροι τὸ Σύλλογό τους. Καὶ πιάνουνται οἱ δικοὶ μας μὲ τοὺς Βουργάρους καὶ βρίζονται καὶ τίς παίζουν καὶ καμιά φορὰ. Κ' ἔτσι ζοῦνε μέρα νύχτα μὲ τὸ Βουργάρο καὶ τὸν γνωρίζουν καὶ μαθαίνουνε νὰ τὸν μισοῦνε. Πού ξέρεις καὶ δὲν ξεπεταχτεῖ καμιά μέρα ἀπὸ τὸ Ροβέρτειο κανέννας καινούριος Ἀγρας!

Ἐνα Πατρινόπουλο, ὁ Ἀναγνωστόπουλος, πούναι καὶ πρόεδρος στὸ Σύλλογό του, μᾶς εἰδείξε ἕνα λεβεντονιὸ συμμαθητὴ του, τὸν Ὀρλώφ, καὶ μᾶς δηγήθηκε πὼς κάπια μέρα ἐπίασε ἀπὸ τὸ γυμνάσιον, μέσα στὸ μάθημα, τὸ Βούργαρο δασκάλό τους—γιατ' ἔχει κ' ἕνα δὺ Βουργάρους δασκάλους τὸ Σκολεῖο—καὶ τὸν ταπείνωσε μπροστὰ σ' ὅλους τοὺς συμμαθητὰδες του γιατί, σὰ Βούργαρος, ἔβριζε δολιμένα τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Ὀρλώφ, πούχει λεβέντικη κορμοστασιά μὰ καὶ ψυχὴ κοριτσιοῦ, ἀλούγοντας τὴ δῆγηση τοῦ συμμαθητὴ του, κάρφωσε τὰ μάτια του στὸ πιάτο του, τὸ γιομάτο κεράσια, καὶ κοκκίνησε σὰν κι αὐτὰ.

Βγάζουν κ' ἐφημερίδα οἱ Ρωμιοὶ Ροβέρτηδες, γραμμένη μὲ πολὺγράφο καὶ τὴ λένε «Τὰ νέα τοῦ Ροβέρτείου». Μοῦ δώσανε δὺο τρία φύλλα καὶ τὰ δίδα. Εἶναι γραμμένη πέρα πέρα στὴν καθαρεύουσα καὶ μιλάει τὸ περισσότερο γιὰ ἐθνικὰ ζητήματα. Ἔχει καὶ μιὰ σάτυρα ἐξυπνη γιὰ τὸ Βούργαρο δασκάλό τους.

— Δὲ σὰς δίνουνε κι ἄρθρα γραμμένα στὴ δημοτική; ρώτησα τὸν Ἀναγνωστόπουλο.

— Μᾶς δίνουνε μὴ δὲν τὰ τυπώνουμε.

— Γιατί;

— Μαλλιάρη θὰ τὴν κάνουμε τὴν ἐφημερίδα μας;

Κρίμα τέτια παληκάρια, πού σπουδάζετε στὴν Τουρκιά, σὲ γίς πού εἶταν ἄλλοτε δική μας, καὶ ζεῖτε τόσο σιμά στὸ Βούργαρο—κρίμα, παληκάρια, νὰ βρίζετε τὴ γλώσσα μας πού θᾶναι μιὰ μέρα τὸ φοβερώτερο ὄπλο μας, καὶ πού θὰν τὸ τρέμει κι αὐτός ὁ Βούργαρος. Κρίμα!

Κάποιος ταξιδιώτης, μεθυσμένος ἀπὸ τὰ λόγια τῶν παιδιῶν, μᾶς ἔλεγε τᾶλλο πρῶτὸ πὼς θᾶταν εὐτύχημα ἕνα τέτιο σκολεῖο νὰ βρίσκοτανε στὴν Ἑλλάδα γιὰ νὰ μποροῦνε περισσότερα Ρωμιόπουλα νὰ πηγαίνουνε σ' αὐτὸ καὶ νὰ μορφώνονται.

Ὅχι. Καλὰ βρίσκεται στὴν Τουρκιά. Ὁ ἀγέρας τῆς σκλαβιάς εἶναι ὁ καλύτερος δασκαλὸς γιὰ τὴν ψυχὴ καὶ ὁ Βούργαρος συμμαθητὴς τὸ δυνατότερο κεντριστήρι. Ἄν εἶταν τὸ Σκολεῖο στὴν Ἑλλάδα, δὲ θᾶρχόντουσαν ποτὲ Βουργάροι νὰ σπουδάζουνε σ' αὐτό. Καὶ νὰν τὸ ξέρετε ἐννενηντα Ρωμιόπουλα νὰ γνωρίζουν κάθε χρονιά τὸ Βούργαρο, νὰν τὸν μελετᾶνε ἀπὸ σιμά, καμιά φορὰ καὶ νὰν τὸν γροθοκοπάνε, εἶναι μεγάλο κέρδος γιὰ τὸ ἔθνος, μεγαλύτερο ἴσως κι ἀπὸ ἕνα καινούριο ἀντιτορπιλικό.

(Στ' ἄλλο φύλλο τελευτῶναι)

ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

(Ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Ἑλισαίου Γιαννίδη
«Γλῶσσα καὶ ζωὴ» πού τυπώ-
νεται σὲ λίγο.) *

Ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ συστήματός μας εἶναι γνωστός. Εἶναι ἡ σημερινή μας γλωσσικὴ κατάσταση, πού τὴν ἐκθέσαμε λεπτομερῶς στὰ προηγούμενα κεφάλαια. Εἶναι ἡ ἀχρηστία τῆς καθρεύουσας στὸν κοινὸ διάλογο καὶ στὸν κύκλο τῶν αἰσθημάτων. Εἶναι ἀκόμη τὸ γεγονός, ὅτι ὁ νέος τελειώνοντας τις ἐγκυκλοπαιδικές του σπουδές δὲν μπορεῖ σ' αὐτὴν τὴ γλῶσσα νὰ ἐκθέσῃ κάθε σκέψη του ἐλεύθερα, ἀβίαστα, φυσικά· καὶ ὅτι, καὶ σ' ἐκεῖνον ἀκόμη τὸν κύκλο ὅπου ἔμαθε πραγματικῶς νὰ τὴ μεταχειρίζεται, μόνο μὲ τὴν προσήλωση τῆς προσοχῆς κατορθώνει νὰ ἀποφεύγῃ τὰ λάθη. Ἀρκεῖ νὰ θέλῃ κανεὶς, γιὰ ν' ἀκούσῃ ἀπὸ μορφωμένους ἀνθρώπους καὶ ἀπὸ ἐπίσημα βήματα: οἷνες καλλιερῶσι, αἱ διάφοροι ὀπαι, αἱ ἀκύναι, θὰ ἦτο καλὸν ἂν ἐγένετο μιὰ δοκιμὴ, χάρει ἄκρας δυνείας, δὲν ἀξίζει ἀναγραφῆς κἄν, συντάσσεται πρὸς τὴν γνώμη, θὰ ἐισώπει, εἰς τὸ δοχεῖον τοῦτο εἰσυγόμεν, ἂν δὲν ἀπέθνησκε θὰ προήγαγε τὴν ἐπιστήμην, χρῶμεθα τοῦ φαρμάκου,....

Ἰδοὺ καὶ γραπτα:

«Μετέβη παρὰ τῇ Γ. Προξενείῳ»

*] Ἡ ἀρχὴ του στὸ 251 φύλλο.

τὰ καθέκαστα συγκρατιοῦνται, κ' ἡ λύπη στὸν ἄρρωστο φέρνει ταραχές πού ὁ γερὸς δὲν τίς γνωρίζει. Συναδερφώνονται οἱ πόνοι ἀπὸ συμπάθεια ἢ ἀπὸ λιγώτερη ἀντεξιά στὸ κορμὶ τᾶδυνατισμένο. Καθὼς εἶδαμε κιόλας, μοιάζει σὰ νᾶχη ψυχὴ δική της ἡ φύσικ, ψυχὴ φοβισμένη, πού ἄμα πᾶς κι ἀγγίξῃς πλάγι της κατιτίς, κλαίει καὶ δάφτη. Λοιπὸν πειράχτηκε ἡ Κατινούλα, τρεῖς βδομάδες καιρὸ πού βάσταζε τὸ βάσανο, ἴσα μὲ πού νὰ φύγῃ ὁ Πάβλος. Καὶ πειράχτηκε ἄδικα. Τίποτις ἀδιάφορο στὸν κόσμο δὲν ὑπάρχει. Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι γινόμενος μιὰ καὶ ὥναι· ὁλοένα γίνεται καὶ γίνεται ἀπὸ τὰ παραμικρά. Τὸ εἶναι μας, τὰ παραμικρά τὰ ποτελοῦνε καὶ συντελοῦνε στὸ καλὸ ἢ στὸ κακό μας. Ἀχ! δίκιο εἶχε ὁ κανονικός ὁ Ἀντρέας. Ἐπρεπε, γιὰ νὰ ξετυλίγεται λίφτερα ἡ ζωὴ μας, ἐπρεπε νὰ πάψουνε τίς ἀτάξιες καὶ σιδηροδρόμοι καὶ παιδιὰ.

Δυὸ τρεῖς ὥρες δρόμο ἀπὸ τὴν Κερμαρία ξαπλώνεται καὶ βασιλεύει ἕνας κόρρος πελώριος, ἕνα λιμάνι τόσο βαθὶ πού μ' ὅλο του τὸ φάρδος καταντᾷ νὰ φτάνεται στενὸ ἔκκει μέσα χύνεται ἡ θάλασσα, μὲ τὸ ῥέμα πού ἀνεβαίνει. Ἀνεβαίνει λὲς ἀγάλλια γάλλια, σὰν τὸ βλέπεις ἀπὸ τὰ κρογιαλὶ, καὶ καμιά φορὰ, ἕνα χωριότοπουλο, γιὰ νὰ παίξῃ, πᾶει ὡς τὸ

γιαλὸ κάτω κάτω, σὰν εἶναι ἀκόμη ἀθαλασσία καὶ δὲ γέμισε τὸ λιμάνι. Θέλει νὰ παρακολουθήσῃ τὸ κύμα, μὲ τὸ κύμα νὰ προχωρήσῃ βῆμα γιὰ βῆμα· στὴν ἀρχὴ, ἐφικλὴ κάπως ἡ δουλειά· περπατεῖ μοιάζει περπατᾶμενο καὶ τὸ κύμα· εἰπεται, τὸ κύμα τὸ πάντα σιγανό, τὸ κύμα γληγορίβει καὶ δὲν καταλαβαίνει ἀπὸ πού νὰ τοῦ ἐρχεται ἡ γληγοράδα, ἐπειδὴ κι ἀσαφὲς δείχνει· τραβίεσαι πίσω λιγάκι· τὸ κύμα σὲ προφταίνει· σηκώνεις τὸ πόδι σου πιὸ βίσιτικά, καταποδὶ σου καὶ τὸ κύμα· γυρᾶς ἄμμο· ξερὸ, νὰ πατήσῃς τὸ κύμα σου τὸν κόρρει· κάνεις ἕνα σάλτο, τὸ κύμα σε τριγυρίζει· φοβᾶσαι καὶ τρέχεις, τρέχει χειρότερο τὸ κύμα· τὸ κύμα καταπάνω σου ὀρμα, σὲ κυνηγᾷ, σὲ πλακώνει. Πρέπει νὰ βάλῃς τὰ δυνατά σου, νὰ γλυτώσῃς, γιατί τὴ δυνάμη του, τὴ μεγαλῆτερη ἀπὸ τὴ δική σου, τοῦ τὴν πολ-
λαπλασιάζει ὁλοένα ἡ στενὰδα τοῦ λιμανιοῦ.

Ἔτσι τώρα κι ὁ Ἀντρέας, ἀφ' οὗτο γυρίσανε στὸ Παισί, κύμα κύμα ἐμελλε νὰ δῇ, ἀννοιώθῃτα του, τὰ δυσάρεστα γῦρσ του νὰ φουσκώνουνε, τὸ ἕνα κατόπι ἀπὸ τᾶλλο, κρατώντας ἴσως κι ἀφτά τὴ δυνάμη τους ἀπὸ τὴ στενὰδα τῆς ζωῆς, πού σ' ἕναν ἄρρωστο εἶναι πάντα πιὸ περιορισμένη. Πρῶτα, ὑποφία δὲν πῆρε. Ἦθελε μόνο, ἄμα φτάσανε, νᾶχη κ'